

Debatt kring arbetarprästerna

En grupp arbetarpräster samlade i en bar vid en bakgata i Paris.

DEN KYRKLIGA aktionen mot arbetarprästerna i Frankrike har självfallet försvarats av de franska biskoparna och av den officiella katolska pressen. I detta försvar sågs först och främst att det påvliga förbudet inte är be-tingat av politiska skäl, utan av rent religiösa motiv. "För att göra slut på pinsamma anklagelser vill jag högtidligt förklara att beslutet... inte fattats av politiska hänsyn", förklarar kardinal Feltin i ett herdabrev, som hör till de mest uppmärksammade inläggen i debatten. Det har tvärtom gällt att i prästernas eget intresse "säkra det andligas primat". En rad biskopar har gjort liknande uttalanden. Då präster tjänstgör som arbetare räcker inte deras tid till för den religiösa verksamheten, och deras sinnen kommer att i alltför hög grad syssla med världsliga frågor — det är huvudlinjen i motiveringen. Kyrkan anser att "prästen, liksom Kristus och kyrkan själv, bör avstå från att direkt blanda sig i världsliga angelägenheter" (kardinalen biskopen i Lille); kroppsarbetet har hindrat arbetarpräster att "fylla sina egentliga kyrkliga funktioner" och har lett till deras "engagemang i världsliga organisationer" (kardinalen ärkebiskopen i Rennes). Ibland antyds också att avvikelser (deviationer) från givna regler och läror förekommit; det är känt att vissa arbetarpräster infört liturgiska nyheter av från kyrkans synpunkt tvivelaktig beskaffenhet.

I dessa brev och uttalanden understrykes ständigt den ovillkorliga plikten att lyda, att underordna sig inte bara formellt, utan i anda och sanning. Feltin skriver att den franska hierarkin (vars ledande män notoriskt sökt mildra eller förebygga det påvliga inskrifandet) helt ansluter sig till det fattade beslutet; "det beror inte på en servil fruktan utan på en grundsats i vår tro, vars ojämförliga kraft historien för övrigt uppenbarat för oss. Denna grundsats, det är kyrkans enhet och lydningen mot påven." Och från denna utgångspunkt uppmanas arbetarprästerna att böja sig "i sitt inre"; "vår tro begär att vi skall gå längre än till en passiv underkastelse, som är mera skenbar än verklig, i det att vi övertygar oss själva att Gud handlar genom sin kyrka".

Att i ordinär mening politiska synpunkter spelat in vid aktionen kan väl dock med säkerhet påstås. Feltin själv har framhått de marxistiska tendenserna som ett av de främsta skälen till aktionen mot arbetarprästerna. Nu kan det visserligen sägas att fördomandet av den marxistiska "materialismen" och den kommunistiska rörelsen är bestämt av religiösa motiv. Kyrkan avvisar en kommunistisk regim på grund av dess religionsfientlighet, inte därför att den är tyrannisk; Mussolini, Franco och Perón har godtagits och understötts av kyrkan. Men vad som från kyrklig synpunkt kan betraktas som en religiös princip framstår för vanligt språkbruk som politik. Ett säkerligen föga eftertraktat bistånd har de kyrkliga auktoriteterna fått i reaktionär press. I tidningen *Rivarol*, som samlar spillrorna av den Lavalska fascismen och av *Maurras Action française*, rasar Jean Madiran och René Johannet mot dominikaner och arbetarpräster och nära nog likställer dem med liberaler, kommunister, judar och andra betänkliga element. Man nämner i detta sammanhang inte att Maurras för nära trettio år sedan drabbades av den påvliga förbannelsen på grund av att han, själv ateist, av rent politiska skäl rekommenderade katolicismen.

Men det är från katolskt håll som den skarpaste kritiken av det

påvliga förbudet kommit. Stort uppseende har François Mauriac väckt genom några artiklar i Figaro i slutet av februari. Mauriac talar om "ett ingrepp... som skall väcka genljus i Frankrikes och världens andliga historia". Att röra vid dominikanerna, "det är liktydigt med att spränga en av våra katedraler i luften". Beslutet skulle, antydde Mauriac, ha blivit möjligt genom påvens sjukdom (artikeln kallas "I faderns frånvaro"), ett påståande som Vatikanradion dementerat; i själva verket hade avgörandet skett innan påven insjuknade. Ett nytt konkordat borde tas under övervägande, förklarade Mauriac; han kan härmed inte rimligen ha menat annat än att ett fördrag mellan Frankrike och Vatikanen skulle kunna hindra påvliga ingripanden av detta slag. I en artikel ett par veckor senare har Mauriac emellertid uttryckt sig långt mera moderat, ja, oklart och undvikande, och han har samtidigt lovat att hädanefter hålla tyst i ämnet; möjligen är han påverkad av lydnadsplikten, möjligen av tron att hans egna och andras inlägg föranlett Vatikanen att gå relativt långsamt och varsamt fram vid likvidationen av arbetarpräster.

På samma kritiska linje som Mauriac står den franska "vänsterkatolicismen" i gemen. I senaste häftet av *Esprit* publicerar tidningens kände redaktör Albert Béguin en artikel som i förbudet ser ett hårt slag för den katolska kyrkans ställning bland de franska arbetarna. Brev från ett stort antal icke-troende arbetare visar, skriver han, att de resonerar på ungefär följande sätt: "Man har alltid sagt oss att kyrkan var lierad med vår saks fiender; arbetarpräster... lugnade oss på den punkten genom att visa att kyrkan var uppmärksam på vårt läge. Om man återkallar arbetarpräster, måste det alltså vara för att kyrkan är mot oss." Detta resonemang, fortsätter Béguin, är visserligen felaktigt, men det är plausibelt. Vad de franska biskoparna säger i dag går stick i stäv mot den förkunnelse av kardinal Suhard och andra som beledsagade arbetarprästeras första framträdande. Intrycket måste bli av en rättning höger inom kyrkan, av att en framskjuten position övergivits.

I detta sätt att se det kyrkliga ingripandet är mera liberala katoliker överens med en omfattande liberal, icke aktivt katolsk opinion. En rad allmänna synpunkter eller tendenser av intresse skymtar fram i argumentationen. En principiell liberalism kommer fram i bitterheten över att samma kyrka, som i stort sett verkar för Franco, förbjuder präster att leva som arbetare och fruktar miljöns radikala påverkningar; av någon betydelse i det sammanhanget är säkerligen att dominikanchefen, som verkställt omplaceringarna inom orden, är spanjoren Suarez, intim vän med Franco och känd som deltagare i den nationalistiska revolutionen. Till liberalismen knyts ett slags fransk nationalism; Vatikanens politik behålls, sägs det i otydliga ordalag, av de konservativa katolska grupper som dominerar i USA, Quebec, Sydamerika och Spanien, medan den franska katolicismen, den intellektuellt mest lysande, den socialt och politiskt mest avancerade, negligeras. Och slutligen framträder stundom spår av den tredje ståndpunkt som är nästan lika kritisk mot USA som mot Ryssland; det är ingen tillfällighet att denna ståndpunkts främste förespråkare, *Le Mondes* redaktör Beuve-Méry (själv troende katolik), hör till den officiella kyrkliga linjens främsta vedersakare.

Den kommunistiska uppfattningen, framförd i *L'Humanité*, är klar och schematisk. Kyrkans

försök att vinna arbetarklassen har misslyckats; det är präster, inte arbetarna, som blivit omvända; då kyrkan märker kommunismens värvande kraft drar den sig tillbaka för att inte riskera ytterligare nederlag. Då man läser de inlägg som gjorts av skilda grupper av arbetarpräster blir intrycket att en del av sanningen måste ligga i denna kommunistiska tolkning och att alltså kyrkan från sina utgångspunkter haft goda skäl för förbudsaktionen.

I dessa inlägg härskar en marxistisk jargong, som numera knap-

past brukas annat än inom kommunismen. En av 75 arbetarpräst-er undertecknad skrivelse börjar med denna sats: "I en tid, då miljoner arbetare, i Frankrike och i utlandet, är på väg att bli eniga för att försvara sitt bröd, sin frihet och freden, då företagare och regeringar skärper utsugningen och undertryckningen för att till varje pris hindra arbetarklassens framsteg och trygga sina egna privilegier uppställer de religiösa myndigheterna sådana villkor för arbetarpräster som innebär att dessa präster skall uppgå sitt liv som arbetare och avstå från den kamp som de för solidariskt med alla sina kamrater." I det följande påstås att arbetarprästeras verksamhet "har framkallat förvirring inom de grupper som är vana vid att använda religionen till tjänst för sina intressen och sina klassfördomar" och att dessa grupper haft inflytande på kyrkans ställningstagande. Arbetarklassen har, förklarar präster, "inte behov av folk som böjer sig ned över dess elände, utan av människor som delar dess strider och dess förhoppningar". Det stora flertalet av dessa protesterande präster har dock sedermera underkastat sig de kyrkliga befällningarna. I flera fall har de försvarat den använda marxistiska terminologin med att de franska arbetarna inte förstår något annat språk; präster, måste anpassa sig för att vinna gehör. Två invecklade symbol-språk, katolicismens och kommunismens, har mötts inom arbetarprästeras själva; vilket språk som segrat vet sannolikt inte ens de vilkas sinnen är valplatser för konflikten.

HERBERT TINGSTEN

I en artikel i lördagens tidning gav Herbert Tingsten en mera allmän presentation av arbetarprästerörelsen.